

ИСТОРИЯТА НА СТОЮ И КЕРАНА ДЕРЛАЕВИ

Антония Тонева

В трудните времена на бежанския живот хората се принуждавани да напуснат своя дом и най-близките си хора. Със сълзи на очи те са избирали трудния, но свободен начин на живот. Същия път са извървели моите дядо и баба, които съдбата по-късно събира.

Роден през 1906 година в село Доган Хисар (дн. Гърция), Стою Кирев Дерлаев живее със семейството си, състоящо се от майка, баща и седем деца. Те не са богати и се издържат основно от земеделие, отглеждат и животни. Целият им живот се преобръща с подписването на Ньойския договор на 27 ноември 1919 година, когато земите на Беломорска Тракия са присъединени към Кралство Гърция. Живеещите там българи са принудени да направят избора на живота си - дали да останат по родните си места и да приемат гръцкият начин на живот, или да се преместят на територията на България и да се изправят пред трудностите, които им предстоят.

Семейство Дерлаеви решава да мине по трудния път, като тръгва към пределите на своята родина. Под напора на гръцката армия те са принудени да оставят всичките си налични документи, покъщнина, животни и ожънатата реколта. Когато приближават границата с България, майката на седемте деца решава да остави най-малкото Вълко, тогава само на няколко месеца, в един от близките храсти. Неразбиращото дете плаче непрекъснато и поставя в риск цялото семейство. Така беззащитното бебе остава само,

но не за дълго. Едно от по-големите деца на семейството решава да не оставя малкото си братче на сигурна гибел. Стою се връща при хроста, където лежи малкият Вълко, взема го със себе си и го скрива във вътрешността на палтото си. Той обаче решава да не споменава на никого какво е направил, защото знае, че майка му няма да бъде съгласна с това. Когато пристигат в България, 14-годишният герой разкрива на семейството си, че братчето му е спасено. Радостта на всички е безкрайна, но първа трудностите и лишенията предстоят. Семейството купува къща в Харманли с голям парцел земя, предназначен за бъдещ строеж на къщи, в които децата да се оженият и да създадат семейства. След като порастват обаче всички сестри на Стою заминават и заживяват в София, една от тях – Зина, умира млада, най-вероятно от болест. Спасеното бебе Вълко Дерлаев живее в Харманли. Сам се учи да чете и пише. Често бива изпращан на полето да пасе овцете, които според негови думи са наброявали около 300. На полето прекарва по-голямата част от лятото, като слиза до града, за да си вземе храна. Умира от старост на 90-годишна възраст. Днешни негови потомци са правнукът му Веселин и сегашната кметица на Харманли Мария Киркова.

Историята на Стою Дерлаев, спасителя на малкия Вълко, е също толкова завладяваща. Съпругата му Керана Петкова през същата година, 1919-а, живее в село Чемерен (дн. Гърция), намиращо се на брега на Егейско море. Семейството е богато и има три деца. Когато родното им място е предадено на Кралство Гърция, родителите продават всичко, което могат, а останалото оставят на произвола на съдбата и заминават за родината си. Пътуват за България с влак. Въпреки че Керана е само на 1 годинка, когато това се случва, то остава в съзнанието ѝ дълги години, благодарение на разказите на нейната майка. Семейство Петкови

бива подпомогнато от държавата. Те предават личните си документи, срещу които получават купюри, които трябва да осребрят. Това са облигациите или помощите, които държавата дава на новодошлите бежанци. Благодарение на тези помощи семейството си купува къща в Харманли и заживява там за постоянно. Сестрата на Керана – Рада, се разболява от неизвестна болест и умира млада в болницата, а брат ѝ Тодор притежава фурна и става най-добрият фурнаджия в целия град. Керана продължава живота си и по-късно среща голямата си любов Стою Дерлаев.

Историята на двамата влюбени започва, когато те се запознават някъде през 30-те години на XX век. Стою тогава е около 30-годишен, а Керана е на около 20 години. Без значение това кой колко пари има, те решават да бъдат заедно и да създадат семейство. Купуват последния парцел в края на Харманли. Там няма нито сгради, нито къщи, а само черници, които предишният собственик е използвал за отглеждане на буби. След покупката на мястото започва и строежът на къщата. Благодарение на будния си ум Стою Дерлаев става директор на керамичната фабрика в Харманли. Керана се грижи за домакинството. Раждат им се две деца - Вълчо и Ваня. Вълчо е по-големият, роден през 40-години на XX век. Той е кръстен на спасеното дете Вълчо Дерлаев. Ваня се ражда няколко години по-късно, учи и живее в Хасково, никога не се омъжва и не оставя потомство.

Животът на Дерлаеви е спокоен. Семейството става свидетел на пускането на първото уличното осветление в Харманли. Стою разказва на децата си как цялата махала се събира навън на пътя по тъмно и чака да види какво е това ток. А когато всички електрически крушки светват, една от стоящите жени възкликва: „Денят стана!“. Дерлаеви първи от цялата махала си купуват телевизор. Керана

споделя на внуците си как изваждат телевизора на прозореца към пътя, и всички съседи се събират да гледат.

Въльо Дерлаев, по-големият брат, служи в армията и по-късно среща своята любовна Радка. Заедно имат две деца - Катя и Стойчо. Стойчо още от малък е артистичен, отгаден на музиката и изкуството. Той се жени за Динка, учителка от Стара Загора, а двамата имат син на име Въльо. Заради музикалния талант на Стойчо те заминават за Канарските острови. Катя Дерлаева решава да се премести в Любимец, където среща своят любим Кирил Узунов. Ражда се дъщеря им Таня Узунова, която е моята майка. Благодарение на спомените на баба Катя имам възможността да ви разкажа тази невероятна и завладяваща история.

Животът е много странно и интересно нещо. Преплитата съдбите на хората и те дори не разбират какво се случва. Именно такъв е случаят със Стою Дерлаев и Керана Петкова. Дватама са изправени пред трудности, но въпреки всичко намират път един към друг. Ами ако Ньойският договор никога не беше подписан? Те щяха ли да се срещнат изобщо? Щяха ли да създадат семейство заедно? Щеше ли историята им изобщо да бъде такава? Щях ли да съществувам сега и да ви разказвам това? На тези въпроси може би никога няма да получим отговор, но е факт, че едно събитие може да промени съдбата на поколения напред. Един различен полъх на вятъра и всичко може да се промени. Точно затова животът е толкова интересен - защото е непредвидим.

Интересни факти за моето семейство:

- *Аз и моят прапрадядо Стою имаме точно сто години разлика. Той е роден през 1906 година, а аз през 2006 година.*
- *Когато моята баба Катя е била абитуриентка, жената на Вълко Дерлаев (чичо ѝ) ѝ е подарила един пакет брашно.*

Гергана Митева

В началото на 20. век Балканите са място на нестихващи конфликти и политически сътресения. Принудителните изселвания и културната асимилация са част от ежедневието на българите от Одринска Тракия и Егейска Македония. Османската империя се опитва да задържи контрола си над тези земи. За много семейства това означава разделение, страх и отчаяние. Хората напускат родните си места, за да не ги видят никога повече.

Моето семейство е вплело в себе си историите на бежанци от Беломорието, преминали през бурните времена на войни и преселения. От страна на майка ми знаем само, че дядо ѝ Васил е пристигнал от Гърция, но никой не е разказвал подробно неговата история. Мистериите около неговия живот остават неизяснени и до днес – той е едно от онези мълчаливи присъствия, за които можем само да гадаем. За разлика от него историята на дядо Коста, прагядото от страна на баща ми, е запазена и предадена през поколенията с много любов. Това е не просто разказ за едно обикновено момче, а история за куража, борбата и силата на духа.

Дядо Коста Василев, дядо Коци, е на около пет-шест години, когато майка му, за да го спаси от ужасите на войната, го изпраща на дълго и опасно пътешествие към непознатото. Той е единственото момче в семейството и майка му се опитва да го спаси. Със сълзи в очите тя му дава торбичка с хляб и го изпраща към границата, шепнейки последните си думи: „Обещавам, когато свърши войната, ще те намерим.” Сърцето ѝ е изпълнено с болка, но надеждата, че някой ден ще се съберат отново, ѝ дава сили.

Малкото момче скита дълго, скрито в храстите, далеч от пътищата, за да не бъде заловено от войниците. Дни-

те му са изпълнени с неизвестност, а нощите – с глад и страх. Спи, където намери подслон, а хлябът в торбичката му скоро свършва. Но Коста не се предава. Бягството му е път към живота – живот, който тепърва предстои да изгражда. След дълги дни на лутане съдбата го отвежда до малкото българско село Йерусалимово. Там го намира овчар, който приема в своето семейство слабото и измъчено момче. Благодетелят му казва на жена си, че където могат да изхранят четири гърла, ще има място и за него. Така дядо Коци намира първото си убежище в България. Той е трудолюбив и всеотдаен, помага в грижите за животните, но расте дребничък и болнав.

Загрижен за здравето на момчето, овчарят решава да го заведе в Любимец при доктор Карчев. Лекарят го преглежда и предписва хранене по часове, но лечението е твърде скъпо за овчарското семейство. Тогава докторът прави неочаквано предложение – ако е трудно за семейството да се грижи за момчето, той ще го вземе при себе си като ратайче. Карчев има много лозя и може да му осигури дом и храна. Така дядо Коци остава да живее в дома на доктор Карчев, който го отглежда като свой син. Любовта и грижата на доктора спасяват младия бежанец, който се привързва дълбоко към новото си семейство. Когато става пълнолетен, доктор Карчев му купува къща близо до черквата и му намира съпруга – Мария от Свиленград, става кум на двамата млади.

Животът на дядо Коци с Мария е изпълнен с радост. Дватама създават здраво и щастливо семейство, в което се раждат две деца – момче и момиче. Момичето, Василка, е моята прабаба, която продължава рода на дядо Коци в България. Той е обичан и уважаван от съгражданите си човек. Животът му е изпълнен със смисъл и любов, но все пак дълбоко в сърцето му остава една празнина от неизвестната

съдба на неговото семейство в Гърция.

Годините минават, но спомените за майка му и сестрите му не избледняват. През 1987 година в дома на вече над 80-годишния дядо Коци пристигат неочаквани гости – негови племенници от Гърция. Те решават да изпълнят обещанието на неговата майка – да го намерят. С преводач от София племенниците разговарят с дядо Коци и неговото семейство. Предлагат му да се върне в Гърция, за да се срещне и с другите си роднини, но старецът отказва. Въпреки радостта от срещата, дядо Коци не може да се върне обратно – тежестта на спомените е непосилна.

След тази среща, която изважда на повърхността образа на майка му, сестрите му и родния дом, дядо Коци изпада в депресия. Той се бори със своите вътрешни демони – понякога вижда образи, места, говори с някого. Но, въпреки това, продължава да бъде част от живота на своето семейство, да вижда своите внуци и правнуци. Умира на около 97 години – точната му възраст остава мистерия, защото никой не знае кога точно е роден. Животът му е дълъг и пълен с предизвикателства, но дядо Коци оставя наследство, което се предава и до днес. Той е символ на сила, издръжливост и обич – качества, които се предават в поколенията след него.

Сега, докато разказвам историята на дядо Коци, се поставям на негово място и си представям какво би било да бъда бежанец днес. Да бъда принудена да напусна дома си, да оставя всичко познато зад себе си и да се отправя към непознатото, без гаранции за бъдещето. Сигурно е, че страхът и болката щяха да бъдат мои спътници. Бих усещала тежестта на изгубеното - родината, близките, дома. Но бих търсила сила, както и той е намирал, за да продължа напред и да победя страха и отчаянието. Знам колко трудно е да се открие човечност в един свят, който понякога изглежда

студен и безсърдечен. Аз щях да благодаря за всяка малка доброта, за всеки жест на съпричастност.

Дядо Коци успява да изгради нов живот сред непознати хора и създава семейство след всички прекеждия. Адаптивността му е пример за всички хора, които живеят, учат или работят далече от семейството си. Ако бях бежанец, щях да нося със себе си не само спомените за дома, но и надеждата, че човек може да намери светлина в тъмнината, ако не се откаже да се бори. Щях да се убедя, че истинската сила не е в това да победиш, а в това да оцелееш, да намериш смисъл и мир във всичко, което си преживял.

Историята на дядо Коци е пример за всички нас, че въпреки страданията и превратностите на съдбата винаги има шанс за ново начало, стига да имаме вяра и сила да продължим напред. Хората в периоди на война могат да поемат по два пътя. Единият е да оставят всичко зад гърба си, тръгвайки незнайно накъде, като единственото нещо което ги крепи, е надеждата и желанието за свобода. Другият път е примирението. Те просто се примиряват с това, че са поробени, започват да живеят по различни норми и правила, принудени да забравят своите традиции и обичаи, в някои случаи дори и своята идентичност. Моят род избира да се бори в името на свободата си.

Никола Господинова

Родът на баба ми Петя (по майчина линия) е от Беломорска Тракия. Нейната баба Яна е от град Фере, намиращ се днес в границите на Република Гърция. Дядо ѝ Никола е от град Узункьопрю, който днес се намира в Република Турция. По време на Междусъюзническата война (1913 г.), след настъплението на турските войски, двата рода са принудени да се изселят в България. Моята прапрабаба Яна Димитрова е дошла в България в търсене на спасение заедно със своята майка Дела и баща си Димитър. Със себе си те водят и стаго от 300 овце и 300 кози. Къщата и земята им остават във Фере. Тръгват от Фере с волска кола и стигат до Сливен, като се установяват в село Речица, но поради липса на пасища за тяхното стаго те продължават да търсят друго място, което би им осигурило по-благоприятни условия за живот. Така те стигат до село Васково. Там получават възможността да си построят къщи, благодарение на решението на България, която също така отпуска и безвъзмездно земи в размер на 60 декара на всички изселници от Беломорска Тракия.

Прапрадядо ми Никола Иванов Даев, родом от град Узункьопрю, остава сирак на 4 годишна възраст когато турците убиват баща му (Иван Николов Даев). Убит е пред семейството си. Никола с двамата си чичовци, майка си (Злата) и брат си тръгват към България, като оставят зад гърба си 200 декара земя и воденица. По време на бягството братът на дядо Никола е убит. Заселват се в село Дрипчево. Дватама чичовци обаче не остават на село. Единият заминава за Пловдив, а другият отива в Кричим, като взема със себе си дядо Никола. Поради системния тормоз от страна на собствения си чичо дядо Никола се връща при своята майка, която се омъжва повторно във Васково. Така те двамата се

установяват там трайно, а след години пътищата на дядо Никола и баба Яна се преплитат.

Майката на баба ми Петя, моята прабаба Нели, от Васково е дошла да учи Любимец. Тук тя се омъжва за Ангел Димитров Андонов, чийто род е от село Главан. През 1913г. в днешния имот на улица „Църковна” е имало къща, в която живеела фамилията Андонови. При настъпването на турските войски, които са завладели и опожарили Любимец (тогавашно село Хибибчево), тяхната къща е изгоряла до основи. На нейно място е построена нова. Единственият спомен, останал от това време е черницата, чийто ствол е бил опожарен наполовина, но въпреки всичко съществува и до ден днешен. Възрастта на дървото е над 200 години.

След като научих за изпълнения с предизвикателства живот на моите предци, се замислих, че ако днес аз бях бежанец, не бих напуснала моята родина. Не изпитвам страх към непознатото, но не мога да оставя целия си живот – дома си, родителите и приятелите си. Живеем в динамично време, на много места по света бушуват войни, хората напускат домовете си. Съвременният човек трябва да се научи да цени мира и да направи всичко, за да го запази. Понякога човек оценява нещо едва когато го изгуби, но веднъж изгуби ли се мирът, се губи абсолютно всичко, независимо дали избираме да бягаме от опасността, или да се сблъскаме очи в очи с нея.

Конкурс „Героите на Тракия” бе проведен в ПГДС „Иван Асен Втори” - Хасково. Представяме ви текстове на ученици от 10. клас.

Памела Милева

През 1913-а баба ми Ивана е само на 16 години. Баща ѝ Георги отишъл да воюва с още много други българи, жадни да издигнат България като държава. Те били решени да завладеят уж непреземаемия Одрин. Българските войски стояли дълго време на пост жадни и гладни. След дълги мъки, потънал в дим, Одрин бил превзет. Баба ми разказа как смелите българи гордо са крачели радостни, че са постигнали целта си.

Моят праядо се прибрал и съобщил новината. Радост изпълнила къщата, жив бил той, не бил сред многото жертви. Но не след дълго щастието им видяло своя край. Турците решили да отвърнат на удара и жестоко прогонили всеки, що е българин, от тяхната земя. „Къщи и села горят, хора пицят. Семейства, изплашени, бягат. Старци прикуцват. Всичко потъна в страх и шум.“

За някои хора тази година остава в паметта с великата победа, а за други - само като спомен за уютния дом.